

EEN AMERIKAANSE NACHTZWALUW IN 1976 IN HAREN

Egbert J. Boekema

Op donderdag 21 oktober 1976 zag ik om ca 17.00 uur vanaf het balkon van Gorechtstraat 13 in Haren een vogel die ik niet thuis kon brengen. Het was die dag ca 12 °C, met zw 3 en 100% bewolking.

De raadselvogel was een bruinige vogel die qua grootte nog het meeste weg had van een koekoek, vanwege zijn lange staart en lange smalle vleugels. Een koekoek was het echter met zekerheid niet, want op beide vleugels, onder en boven, waren ongeveer halverwege witte ruitvormige vleugelvlekken aanwezig. Deze vleugelvlekken waren evenwijdig aan de loop van de handpennen, dus dwars op de vleugel. De vogel vloog in wijde bogen rond, boven de grote tuin van onze achterbuurman. De vlucht was sierlijk, zoals van een boomvalk, hoewel de vogel verder niet aan een roofvogel deed denken. In de vlucht was een markante, hese en nasale roep te horen, die ik destijds als 'chwiek chwiek chwiek' noteerde. Iedere chwiek duurde circa anderhalve seconde, en de roep werd steeds in groepjes met korte tussenpozen herhaald. Een dergelijke roep was me geheel onbekend, en er is geen enkele mij bekende Europese soort die zoiets in zijn repertoire heeft. Omdat de vogel niet in een bepaalde richting vloog, maar boogjes maakte, kon ik met de intussen opgehaalde kijker vanaf het balkon de vogel redelijk in het beeld krijgen. Daarbij viel van een meter of vijftig de dwarsgebandeerde borsttekening te zien; de borst was bovendien iets lichter bruin dan de donkerbruine vleugels. Na een minuut of vijf was de vogel, die al deze tijd had rondgevlogen, definitief uit het zicht verdwenen.

Na uitvoerige bestudering van de (Europese) vogelliteratuur kon ik destijds de vogel niet thuisbrengen, omdat alle Europese soorten afvielen. De nachtzwaluw viel af door een

combinatie van alles: de roep, de vleugelvlekken en plaats en tijd van de dag. Ook onder de gebruikelijke kooivogels was er geen duidelijke kandidaat voor de onbekende bruine vogel. Een niet-Europese vogel leek me destijds vrijwel onmogelijk, en dan nog bij je eigen huis, en dus ging het dagboek dicht zonder een soortnaam bij de beschrijving te geven.

Tijdens een bezoek van een maand aan de staat Michigan in de USA in de zomer van 1988 kon ik vrijwel dagelijks Amerikaanse nachtzwaluwen waarnemen, boven de bebouwde kom van Ann Arbor, een universiteitsplaats ten westen van Detroit. Dit was voor mij een nieuwe soort, en nieuwe soorten probeer je altijd te relateren aan wat je kent. Daarbij realiseerde ik me vrijwel onmiddellijk, dat de vogel die ik destijds in Haren bij Groningen had gezien, niets ander geweest kon zijn dan een Amerikaanse nachtzwaluw. In Ann Arbor, waar net als in Haren veel groen in de bebouwde kom aanwezig is, verschenen de eerste nachtzwaluwen doorgaans in de namiddag, dus bij klaarlichte dag. De sierlijke en krachtige vlucht maken hem tot een heel karakteristieke verschijning en geregeld kon ik waarnemen dat de vogels in de lucht grote bogen beschreven, net als de Harense vogel destijds. Ook de roep, snel herhaalde klanken met een 'ie' erin, kwam me nog bekend voor.

Ondanks de 12 jaren die verstreken zijn tussen waarneming en uiteindelijke determinatie, kan de vogel uit de herfst van 1976 niets anders dan een Amerikaanse nachtzwaluw geweest zijn. Het is een vogel die gemakkelijk is te herkennen, niet in de laatste plaats door de kenmerkende roep, die destijds goed werd gehoord. In uiterlijk, biotoop en gedrag onderscheidt de Amerikaanse nachtzwaluw zich aanzienlijk van zijn Nederlandse collega, die je (in Drente) gewoonlijk pas te horen krijgt als de schemer goed is ingevallen. Het rondjes draaien boven een bebouwde kom, wat me destijds het gevoel gaf dat het een vogel was die op zoek was naar iets (zijn

huisje?) blijkt nu juist tamelijk karakteristiek voor de soort. Dit lijkt me zeker van belang voor mogelijke toekomstige waarnemingen. Iedere trekvogel, ook als hij ver van zijn areaal afwijkt, probeert als het even kan zijn specifieke biotoop op te zoeken.

Wat het postuur en verenkleed van de vogel verder betreft, kan ik me niet meer herinneren of ik destijds de licht gevorkte staart en de lichtere keel, twee duidelijke kenmerken, heb waargenomen. Uit de beschrijving en destijds gemaakte schets blijkt dit niet. In Michigan bleek dat de lichte inkeping van de staart bij de meeste vogels wel goed te zien is in het veld, maar ook weer niet zo opvallend, zoals bij een rode wouw, dat dit onmiddellijk in het oog sprint. Bij een dergelijke karakteristieke soort, doet het er mijns inziens echter niet zoveel toe of alles wat je eraan zou kunnen zien ook inderdaad gezien is. Er bestaat ook nog zoiets als positieve herkenning: een pijlstaart in eclipskleed herken je binnen een seconde aan zijn totaalindruk, en bij elke tienduizend die je er in je leven meer van ziet gaat dat nog weer iets gemakkelijker. Positieve herkenning zal voor een 'gemiddeld' goed waargenomen Amerikaanse nachtzwaluw nog altijd opgaan. Er zijn heel wat soorten, waarbij dit niet gesteld kan worden, zoals middelste jager of wespendif waarvan je er akelig veel moet hebben gezien om datzelfde gevoel te kunnen krijgen. Voor het geluid kan iets dergelijks worden gesteld. Een scholekster roept zo karakteristiek als een Amerikaanse nachtzwaluw, en daarmee is de kous af. Geen gevoel van twijfel, zoals bij piepers of kleine zangertjes. Maar omdat Amerikaanse nachtzwaluwen in Nederland nooit gezien zijn, deed de schok van de positieve herkenning er in dit geval nogal lang over.

